

När ingen längre tror på en reform av större format blir idéfattigdomen en dygd och medelmåttigheten breder ut sig över alkoholdebatten. Att ta avstånd från "utopier" och "luftslott" gäller i dag som det finaste beviset på mogenhet och realism.

När Svante Nycander fäller denna i mycket orättvisa dom över svensk alkoholdebatt är han väl medveten om att han inte själv kan presentera några verkligt nya förslag att lösa alkoholfrågan. Någon revolutionerande debattbok har det inte blivit men en väldokumenterad och frisk skildring av 100 års försök att lösa alkoholfrågan i Sverige. Fakta- och argumentsamlingen är värdefull, inte minst som bakgrund till den nya alkoholpolitik som kan väntas efter pågående utredningar.

Den historiska skildringen växer ut till ett kraftfullt försvar för Brattssystemet. Dess enda verkliga brist var, menar Nycander, att systemet inte för majoriteten av spritköpare fick någon acceptabel motivering. Motboken borde ha kunnat framstå som ett uttryck för hur människor av god vilja underkastade sig frihetsinskränkningar för att bistå en utsatt minoritet i samhället. Nu blev den i stället symbolen för byråkratiskt förmyndarskap, ett trakasseri av den breda massan.

Med Nycanders positiva inställning till Brattssystemet är det ingen överraskning att han delvis kopierar det, när han själv skrider till verket att föreslå en ny alkoholpolitik. Denna bygger på allmänt legitimeringstvång och registrering av alla spritköp. Så fort en kund köper anmärkningsvärt stora kvantiteter bör systembolaget påtala riskerna och om det inte hjälper sätta en övre gräns för inköpen, begränsa inköpsrätten till svagare drycker eller tillgripa avstängning tills vidare eller för viss tid.

Det förefaller som om Nycander menar att systembolaget ensamt skulle svara för de nämnda åtgärderna — han är inte helt klar på den punkten.

SVANTE NYCANDER: Svenskarna och spriten, Verdandidebatt XXXII, Prisma.

Men det vore uppenbarligen orimligt att inom systembolaget skapa "fristående nykterhetsnämnder".

Någon återgång till behovsprövning med hänsyn till inkomster m.m. bör inte komma ifråga, säger Nycander. Ändå är han på väg mot ett sådant system, när han föreslår en progressiv alkoholskatt, så konstruerad att kunder som köper mer än 7—8 liter starksprit i kvartalet får betala extraskatt i efterskott på den överskjutande konsumtionen. Detta innebär naturligtvis att välsituerade inte drabbas särskilt hårt.

Mycket tyder på att ett legitimerings- och registreringstvång skulle minska spritköpen. Det visade sig bl.a. när experiment gjordes i samband med den pågående alkoholpolitiska utredningen. Där var syftet dock enbart att få en allmän statistik över inköpen, inte att "klämma åt" enskilda spritköpare. Så fort detta stod klart för folk ökade spritköpen åter.

Något förvånad tar man del av Nycanders syn på läkarvetenskapen. Denna har trumf på hand i den latenta maktkampen mellan socialvård och sjukvård. "Varje gång vi deklarerar att alkoholismen är en sjukdom klirrar det i kassaapparaten på medicinska forskningsrådet". I Sverige är alkoholforskningen nästan helt monopoliserad av läkarvetenskapen. För den sociala alkoholforskningen har bara smulor blivit över, deklarerar han och föreslår att social alkoholforskning bildar stommen i ett socialforskningsinstitut samt att läkaren underordnas socialvården. För den skull är han inte beredd att utdöma tesen att alkoholism är en sjukdom — den är giltig i många fall och då bör konsekvenserna dras. Alkoholister bör i dessa fall jämföras med de mentalsjuka, när det gäller sjukförsäkring och straffrätt.

Alkoholfrågan är den av våra sociala frågor som det skulle kosta den minsta ansträngningen att bringa under kontroll, påstår Nycander tvärsäkert.

Registreringstvång och socialpolitisk forskning är två av grundstenarna i hans alkoholpolitiska system men det krävs också att missbrukarna kan socialt återinpassas: få bostad, arbete, utbildning, hjälp att reda upp en undergrävd ekonomi. Och dessutom skall ungdomsvård, barnavård, polis, kriminalvård, arbetsmarknadspolitik, samhällsplanering och bostadspolitik samordnas och inriktas på att påverka och oskadliggöra från alkoholsynpunkt riskabla miljöer och förhindra att slummiljöer uppkommer.

Här har Nycander tagit ganska lätt på sin uppgift — han förbiser helt vilka stora resurstillskott som krävs för att nå det nämnda syftet. Och var skall resurserna tas? Han ställer sig själv inför samma problem när han talar om svårigheterna att få fram avgiftningsplatser i stället för fyllericeceller och tvingas där svara att tanken på vård i stället för polisarrest för överskådlig tid är utopisk.

Lagstiftning är för Nycander det viktigaste bote-

medlet mot alkoholmissbruk. Upplysning räcker inte. Men lagstiftning och upplysning ger goda resultat — se bara på rattfylleriproblemet. Här har också människornas attityder påverkats så att rattfylleri nu anses förkastligt, omoraliskt. På samma sätt borde svenskarnas attityder till omåttligt bruk av alkohol kunna förändras. Nu är attityden ofta att "fest" likställs med "berusning".

Ingenting tyder i dag på att människornas i allmänhet, nykterhetsrörelsens eller politikernas inställning till nya restriktioner skulle vara så positiv att ett nycanderskt system skulle kunna förverkligas. Det betyder inte att medelmåttigheten skulle behöva breda ut sig över alkoholdebatten. När alkoholpolitiska utredningen arbetat färdigt bör det kunna bli en livfullare debatt och då blir den historiska delen av Nycanders bok en värdefull tillgång.

Yngve Karlsson

Salus vet...

*Salus är det bolag, som har
den ojämförligt största erfarenheten
när det gäller att ordna de blivande
läkarnas försäkringsfrågor. Bolagets
nära relationer till läkarkåren
borgar dessutom för att dess råd
är objektiva och gagnar Er
på bästa sätt. Tala därför med Salus
om alla slag av försäkringar.
Salus vet... och delar gärna med
sig av sitt vetande.
Ring Salus — redan idag!*

08/22 47 40 (växel)

eller direkt telefon 08/63 63 91, 63 63 92